

Ochrona muraw kserotermicznych

2021-02-26

Murawy kserotermiczne

Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*) to ciepłolubne zbiorowiska trawiaste o charakterze stepowym, których występowanie zależy od warunków klimatycznych, glebowych i rzeźby terenu.

Spotykane są głównie w południowo-wschodniej i południowej części Europy. Ekstrazwyczajnie (poza swoim podstawowym obszarem występowania) występują na terenie całego kontynentu, zajmując zasobne w węgiel wapnia stoki w dolinach dużych rzek lub wychodnie skał wapiennych. Są to zbiorowiska mające postać barwnych muraw, o bogatej i różnicowanej florze.

Murawy kserotermiczne są ekosystemami przejściowymi występującymi pomiędzy łąkami a lasem, wykształconymi na skutek historycznego użytkowania pastwiskowego, szczególnie wypasu owiec i kóz.

Współczesne zagrożenia dla muraw kserotermicznych

Zgodnie z raportem do Komisji Europejskiej z wdrażania dyrektywy siedliskowej w lata 2013-2018 zagrożenie dla muraw kserotermicznych stanowi zarzucanie pasterstwa, wypasu i koszenia, działalność rolnicza generująca zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych oraz przekształcanie w lasy poprzez procesy naturalne lub zalesianie. W alpejskim regionie zagrożeniem są także działania z branży sportowej, turystycznej i rekreacyjnej.

Niewątpliwie jednym z największych zagrożeń dla muraw kserotermicznych jest brak ich pastwiskowego użytkowania. Dlatego też wypas zwierząt gospodarskich jest w tym kontekście najlepszą metodą ochrony muraw kserotermicznych.

Przykłady ochrony muraw kserotermicznych w różnych częściach Polski

Murawy kserotermiczne występują w małych platach na terenie całej Polski, lecz tylko na obszarach o specyficznych uwarunkowaniach klimatyczno-siedliskowych.

Zintensyfikowane działania ochronne muraw kserotermicznych podejmują regionalne dyrekcje ochrony środowiska.

- RDOŚ w Bydgoszczy realizuje projekt pod nazwą „Czynna ochrona muraw i łąk w rezerwach przyrody i obszarach Natura 2000”.

W roku 2020 wykonano działania ochronne w następujących obszarach chronionych:

1. Obszarze Natura 2000 Zbocza Płutowskie PLH040040, w tym w rezerwach przyrody Zbocza Płutowskie i Góra Św. Wawrzyńca
2. Obszarze Natura 2000 Dolina Noteci PLH300004, w tym w rezerwacie przyrody Skarpy Ślesińskie
3. Rezerwacie przyrody Ostnicowe parowy Gruczna

Podjęte działania ochronne polegają m.in. na wykaszaniu oraz usuwaniu drzew i krzewów, w tym gatunków obcych. Powierzchnia wykaszania oraz usuwania zakrzaczeń i zadrzewień na łąkach i murawach kserotermicznych w okresie realizacji projektu w latach 2020-2021 będzie wynosić ok. 32 ha. Działania są kontynuacją dotychczas zrealizowanych działań ochronnych.

Podjęte aktywności są niezbędne dla utrzymania we właściwym stanie ochrony półnaturalnych zbiorowisk ciepłolubnych muraw o charakterze stepowym oraz towarzyszących im łąk w rezerwach Skarpy Ślesińskie, Zbocza Płutowskie, Ostnicowe Parowy Gruczna i Góra Św. Wawrzyńca, dla których największym zagrożeniem jest zaprzestanie użytkowania.

Końcowym etapem sukcesji ekologicznej w naszej strefie klimatycznej są zbiorowiska leśne. Dlatego półnaturalne zbiorowiska o charakterze łąkowym i murawowym w wyniku braku użytkowania z czasem zarastają. Zbiorowiska te stanowią siedliska dla rzadkich, zagrożonych i jednocześnie chronionych gatunków roślin np. ostnicy Jana *Stipa joannis*, ostnicy włosowatej *Stipa capillata* miłki wiosennej *Adonis vernalis* i zawilca wielkokwiatowego *Anemone sylvestris*.

- „Ochrona zagrożonych gatunków i siedlisk chronionych w ramach sieci Natura 2000 w Małopolsce”, POIS.02.04.00-00-0180/16 to nazwa projektu realizowanego przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Krakowie.

Projekt prowadzony jest na siedemnastu obszarach Natura 2000 na Wyżynie Miechowskiej: Komorów PLH120055, Kaczmarowe Doły PLH120062, Kalina Mała PLH120054, Cybowa Góra PLH120049, Sławice Duchowne PLH120074, Chodów-Falniów PLH120063, Widnica PLH120076, Giebułtów PLH120051, Grzymałów PLH120053, Poradów PLH120072, Pstroszyce PLH120073, Uniejów-Parcele PLH120075, Sterczów Ścianka PLH120015, Wały PLH120017, Kalina-Lisiniac PLH120007, Dąbie PLH120064, Opalonki PLH120071 oraz w obszarze Natura 2000 Dolina Prądnika PLH12000 na terenie Ojcowskiego Parku Narodowego – powierzchnie: „Zabugaje”, „Grodzisko” oraz „Skały Ciche”.

Wśród podjętych działań znalazły się:

- prowadzenie wypasu owiec i kóz na murawach kserotermicznych na szesnastu obszarach Natura 2000 na Wyżynie Miechowskiej;
- wykonanie zabiegów ochrony czynnej polegających na wycince drzew i krzewów, karczowaniu krzewów oraz koszeniu w siedemnastu obszarach Natura 2000 na Wyżynie Miechowskiej;
- zorganizowanie czterech szkoleń dla wykonawców prowadzących wypas owiec i kóz w formie wyjazdów studyjnych;
- przeprowadzenie monitoringu trzech gatunków storczyków: storczyka kukawki (*Orchis militaris*) dwulistnika muszego (*Ophrys insectifera*) obuwika pospolitego (*Cypripedium calceosus*);
- zorganizowanie cyklu 40 spotkań z interesariuszami projektu oraz zajęć w szkołach na terenie Wyżyny Miechowskiej oraz w Ojcowskim Parku Narodowym, a także przeprowadzenie ośmiu lekcji przyrodniczych w terenie prezentujące efekty prowadzonych działań ochronnych w ramach projektu;
- organizacja konferencji prezentującej efekty prowadzonych działań ochronnych w ramach projektu;
- prowadzenie strony internetowej projektu <http://krakow.rdos.gov.pl/chiroksero> oraz portal społecznościowy facebook <https://www.facebook.com/Chiroksero>, na których publikowane są informacje o działaniach podejmowanych w projekcie i uzyskanych efektach;

Jednym z celów podjętych w ramach projektu prac jest zachowanie we właściwym stanie muraw kserotermicznych z istotnymi stanowiskami storczyków, które stanowią siedliska priorytetowe chronione w ramach sieci Natura 2000.

Ponadto utrzymanie odpowiednich warunków siedliskowych (termicznych i świetlnych) na murawach i w zaroślach ciepłolubnych, niezbędnych dla rozwoju i życia zespołu gatunków roślin i zwierząt związanych z siedliskami kserotermicznymi, w tym gatunków chronionych, rzadkich i zagrożonych.

Źródła:

Mról W., Bąba W., „Murawy kserotermiczne”, [w] „Monitoring siedlisk przyrodniczych”, Biblioteka Monitoringu Środowiska, str. 120-121, Warszawa 2010.

M. Kulik, M. Warda, T. Gruszecki, M. Tatarczak, K. Patkowski, „Ocena zagrożeń i metod ochrony muraw kserotermicznych z klasy *Festuco-Brometea* w rezerwacie przyrody Stawska Góra”, [w] „Łąkarstwo w Polsce”, 18, str.152, Poznań 2015.

[Strona internetowa Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy](#)
[Stron internetowa Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie](#)
[European Environment Agency \(EEA\)](#)

Ochrona muraw kserotermicznych - od 26 lutego 2021

